

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERĐİŐİ

Uluslararası Dil, Edebiyat, Kültür, Tarih, Sanat ve EĞitim Araştırmaları Dergisi

ISSN: 2687-5675

Sayı/Issue 25 (Haziran/June 2026), s. 196-213

GeliŐ Tarihi-Received: 17.05.2026

Kabul Tarihi-Accepted: 30.06.2026

Araştırma Makalesi-Research Article

DOI: 10.5281/zenodo.20916152

Türk Halk Müziği ve Geleneksel Dokumalardaki Geyik Mitinin Tematik Analizi

A Thematic Analysis of the Deer Myth in Turkish Folk Music and Traditional Weaving

Elif KU*

Alper ŐAKALAR**

Őz

Bu araştırma, Türk kültür havzasında on beŐ bin yıllık köklü ve kesintisiz bir geçmişe sahip olan geyik mitini, disiplinlerarası bir düzlemde ele alıp incelemektedir. Sadece metinsel yapılara odaklanmaktan ziyade, sözlü gelenekte yankılanan lirik ifadelerle geleneksel dokuma tezgâhlarında somutlaşan görsel hafıza arasındaki girift anlamsal köprülerin gün yüzüne karılması araştırmanın temel gayesidir. Çalışmanın yönteminde nitel araştırma yaklaşımları benimsenmiŐ, temel ereve olarak durum çalışması deseni tercih edilmiştir. Bu kapsamda, TRT Türk Halk Müziği repertuarına kayıtlı otuz altı adet türkü güftesi nitel içerik analizi teknikleriyle, yöresel halı ve kanaviçe yüzeylerindeki görsel nakıŐlar ise gstergibilimsel zmlleme vasıtasıyla detaylıca irdelenmiŐtir. Elde edilen zmllemeler, geyik imgesinin estetik bir tabiat bezemesi olmanın yanı sıra ulaşılamaz sevgiliyi, yalnızlığı ve kutsal doğaya sığınma arzusunun simgeleyen son derece devingen bir inanç sistemi olduğunu apaçık gözler önüne sermektedir. Ozanların mısralarında işlenen av ve avcı trajedileri ile Pazırık'tan günümüze kadar uzanan dokumalardaki sert hayvan mücadele sahneleri birbirini kusursuzca desteklemektedir. Bunlar, ekolojik sınırları zihinlere kazıyan oldukça işlevsel birer bellek aktarım aracı vazifesi görmektedir. Nihayetinde, kültürümüzün işitsel dünyasındaki sesler ile tezgâhlardaki dilsiz ilmeklerin ortak bir felsefi kökenden beslendiği bilimsel olarak kanıtlanmıŐtır.

Anahtar Kelimeler: Geyik, Türk halk mziği, geleneksel dokuma, kültürel hafıza, gstergibilim.

Abstract

This research examines the deer myth, which has a deep-rooted and continuous history of fifteen thousand years in the Turkish cultural basin, on an interdisciplinary level. Rather than solely focusing on textual structures, our main objective is to reveal the intricate semantic bridges between the lyric cries echoing in the oral tradition and the visual memory embodied in traditional weaving looms. As the methodology of the study, qualitative research approaches that offer an in-depth understanding of phenomena in social sciences were adopted, and the case study design was preferred as the primary framework. In this broad context, thirty-six folk song lyrics registered in the TRT Turkish Folk Music repertoire were analyzed in detail through qualitative content analysis techniques, while visual embroidery on regional carpets and cross-stitch surfaces was examined via semiotic analysis. The obtained analyses clearly demonstrate that the deer image is not only an aesthetic nature ornament but also a highly active belief system symbolizing the unreachable lover, deep loneliness, and the

* Ğr. Gr. Dr., Kahramanmaraş Stc İmam Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Tekstil Giyim Ayakkabı ve Deri Blm, e-posta: elifkuctr66@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3474-9103.

** Do. Dr., Kahramanmaraş Stc İmam Üniversitesi, Gzel Sanatlar Fakültesi, Mzik Blm, e-posta: alpersakalar@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0137-9089.

desire to take refuge in the bosom of sacred nature. The hunting and hunter tragedies processed in the lines of the minstrels flawlessly support those harsh animal struggle scenes in textiles extending from Pazyryk to the present day. These serve as highly functional memory transmission tools that engrave ecological boundaries into minds. Ultimately, it has been scientifically proven that the voice of our culture in the auditory world and the mute knots on the looms feed from a common philosophical root.

Keywords: Deer, Turkish folk music, traditional weaving, cultural memory, semiotics.

Giriş

İnsanoğlu, varoluşundan bu yana dış dünyayı, doğayı ve kendi içsel deneyimlerini anlamlandırmak adına sesleri ve imgeleri güçlü birer iletişim aracına dönüştürmüştür. Toplulukların ortak bilincini, değer yargılarını ve tarihsel birikimini geleceğe taşıyan bu kültürel üretimler, işitsel belleğin sınırları içinde kalmamış, dokunsal ve görsel bir hafıza havuzunun oluşmasını da sağlamıştır (Bayburtlu, 2017, s. 77-87). Kültürel kimliğin inşasında ve kuşaklar arası aktarımında müzik ve el sanatları, toplumların iç dünyasını, inançlarını ve ritüellerini yansıtan canlı birer ayna vazifesi görmektedir (Kınık, 2011, s. 455-469). Ses varlığı ile maddi kültür unsurları arasındaki bu organik bağ, toplumsal hafızanın zamana karşı direnç göstermesine olanak tanımaktadır. Malzemesi ses ya da iplik olsun, insan eliyle biçimlendirilen her sanatsal ifade, estetik bir kaygının ötesinde toplumsal örgütlenmenin ve kültürel sürekliliğin en önemli hatırlatma araçlarından biridir (Kaplan, 2022, s. 5-15).

Türk kültür tarihinin en köklü ve sarsılmaz sembollerinden biri olan geyik figürü, yaklaşık 15.000 yıllık kesintisiz geçmişiyle bu kültürel belleğin tam merkezinde yer almaktadır (Alp, 2009, s. 31, 36 ve 37). İskit-Sibirya bozkır kültüründen itibaren kutsal hayat ağacı ile sıkı sıkıya ilişkilendirilen geyik, kadim inanışlarda sadece doğanın sıradan bir parçası değildir ve evrenin kökenini, yaşamı ve ölümü yöneten yaratıcı bir tanrıça, bir hayvan-ana olarak kabul edilmiştir (Jacobson, 1993, s. 130). Bozkır insanının animist evren tasavvurunda yere ve göğe ait kutsal gücü bünyesinde barındıran bu canlının, görkemli boynuzlarını her bahar döküp sonbaharda yeniden büyütmesi, toplumsal algıda eskimeyen bir yeniden doğuş, canlanma ve ebediyet simgesine dönüşmesine yol açmıştır (Çetin, vd., 2023, s. 149-186). Göktürk devrindeki cenaze törenlerinde kurban edilen, şamanların gökyüzü seyahatlerinde binek hayvanı ya da maske olarak suretine büründüğü bu kutsal ruh (Resim 1), İslamlaşma süreciyle birlikte tasavvufi bir anlam kazanarak dervişlerin ve erenlerin don değiştirme ritüellerine yoldaşlık etmeye devam etmiştir (Gök, 2019, s. 379-393). Geyiğin üstlendiği bu roller, sosyo-kültürel yapı zamanla evrilsen bile toplumsal hafızanın geyiğe attığı kutsallığı ve dokunulmazlığı muhafaza etmesini sağlamıştır (Gömeç, 2025, s. 1-30).

Resim 1: Şaman davulu (Gömeç, 2025, s. 14).

Bu kadim mitolojik durumun işitsel dünyadaki en canlı tezahürleri, kuşkusuz ki halkın acısını, sevincini ve felsefesini saz ve sözle buluşturan türkülerde karşımıza çıkmaktadır. Türk halk müziği repertuarında geyik, ceylan veya maral imgeleri, doğanın masumiyetini ve zarafetini simgelemenin ötesinde, ulaşılamaz sevgiliye duyulan hasretin,

gurbetin ve içsel yalnızlığın metaforik anlatım üslubunu şekillendirmektedir (Mirzaoğlu, 2005, s. 36). Türkülerde av ve avcı arasında kurulan dramatik ilişki, çoğu zaman aşık ile maşuk arasındaki aşılmaz duvarları somutlaştırmaktadır; zira peşinden koşulan geyik, avcıyı peşi sıra kendi dağının sarp kayalıklarına çekerek mistik bir imtihana ya da trajik bir sona sürüklemektedir (Aytaş, 1999, s. 161-170). “Amman Avcı Vurma Beni” veya “Ben de Gittim Bir Geyiğin Avına” gibi ağıt ve bozlak formundaki eserlerde geyiğe zarar vermenin getireceği felaket, ölüm ve uğursuzluk inancı, insanoğlunun doğayla kurduğu o dengeli, saygıya dayalı ekolojik bağın sözlü hafızadaki birer vesikası niteliğindedir (Yeşildal, 2015, s. 102-112). Türküler bu yönüyle, toplumsal belleğe kazınmış mitolojik anlatıların zamansal birleşmesini sağlayarak kültürel köklerle olan temasın kopmasını engellemektedir (Mirzaoğlu, 2005, s. 36).

Seslerin dünyasında mistik ve edebi bir dille yankılanan geyik miti, türkü mısralarında kalmamıştır ve dokuma tezgâhlarında, halı ilmeklerinde ve kanaviçe nakışlarında görsel ve maddi bir gerçekliğe bürünmüştür. Orta Asya bozkırlarındaki kaya resimlerinden süzülüp gelen grafik üslup, Pazırık kurganındaki halılardan Osmanlı dönemi Kumkapı seccadelerine, Malatya'nın geleneksel dokumalarından İç Anadolu'nun evlerindeki kanaviçelere kadar çok geniş bir coğrafyada geyiği temel süsleme ve anlam taşıyıcısı kılmıştır (Ak ve Üner, 2017, s. 642-643; Begiç ve Pehlivanoglu, 2006, s. 461-471). Kadınların sabırla işlediği bu motifler, estetik bir kaygının ürünü olarak kalmayıp doğum, bereket, bolluk ve nazardan korunma arzularını dile getiren sembolik bir iletişim dili de olmuştur. Dokuma yüzeylerindeki geometrik ya da natüralist geyik tasvirleri, bir ozanın türküde çıkardığı avazın, ipliklerin renkleri ve düğümlerin formlarıyla somutlaşmış dilsiz birer versiyonudur. Kaya resimlerinde donmuş gibi duran o ilk çizgilerle dokuma tezgâhındaki yanışlar, aslında aynı inanç dünyasının görsel belgeleridir (Bağcı ve Aydın, 2024, s. 360-374).

Dolayısıyla, geyik motifi etrafında şekillenen kültürel mirasın tam anlamıyla kavranabilmesi, müziğin ve tekstilin birbirini nasıl beslediğini çözümleyen disiplinlerarası bir bakış açısını zorunlu kılmaktadır (Kaplan, 2022, s. 3-15). Söz varlığı ile görsel hafızanın ortak kökenlerden beslendiği bu evrende, türkülerdeki “maral” anlatısıyla kilimdeki “geyik” figürü, aynı toplumsal ruhun farklı duysal kanallardan dışa vurumudur. Bu iki alanın entegrasyonu, kültürel kodların çözümlenmesinde araştırmacılara çok daha bütüncül ve kanıta dayalı bir metodolojik zemin sunabilmektedir (Özdemir, 2019, s. 117-137). Nitekim kültürel oluşumları tek bir disiplinin sınırlarına hapsetmek, o sembolün taşıdığı felsefi ve toplumsal anlam dünyasını eksik bırakacaktır.

Problem Durumu

Kültürel unsurların ve mitolojik sembollerin çözümlenmesinde karşılaşılan en büyük yöntembilimsel açmazlardan biri, maddi kültür ürünleri ile sözlü gelenek ürünlerinin genellikle birbirinden yalıtılmış bölümler içinde ele alınmasıdır. Geleneksel yazında etnomüzikoloji çalışmaları ezgisel ve metinsel yapılarla yoğunlaşırken, el sanatları ve tekstil araştırmaları ise form, teknik ve motiflerin görsel geometrisiyle sınırlı kalma eğilimindedir (Bayburtlu, 2017, s. 39-45; Kaplan, 2022, s. 217-220). Bu yalıtılmışlık, sembollerin toplumun ortak bilincindeki bütüncül yolculuğunun gözden kaçmasına ve kültürel kodların eksik çözümlenmesine neden olabilmektedir. Nitekim binlerce yıllık bir geçmişe sahip olan geyik miti, türkü mısralarındaki soyut bir edebi figür değildir ve dokuma tezgâhlarında somutlaşan görsel bir hafıza taşıyıcısıdır (Mirzaoğlu, 2005, s. 34-53; Gök, 2019, s. 379-393). Sözlü kültürde “maral” ya da “ceylan” olarak avcının peşinden koştuğu, kutsallığı ihlal edildiğinde toplumsal felaketlere yol açan bu imge (Yeşildal, 2015, s. 102-112), halı ilmeklerinde ve kanaviçe nakışlarında bolluk, bereket ve nazardan korunma arzularını dile getiren dilsiz bir göstergeye dönüşmektedir. Dolayısıyla, geyik

sembolünün taşıdığı felsefi anlam dünyasını anlamak, mevcut tek bir disiplinin metin merkezli bakış açısıyla mümkün görünmemektedir. Alandaki çalışmalar incelendiğinde, bu iki farklı duyuşsal kanalın ortak mitolojik kökenlerini eşzamanlı ve disiplinlerarası bir yöntemle çarpıştıran bütüncül bir modellemenin eksikliği göze çarpmaktadır. Bu yalıtılmışlık, Anadolu insanının doğayı, inancı ve estetiği nasıl tek bir potada erittiğini ve bu algıyı farklı sanat dallarında nasıl ortaklaşa inşa ettiğini görmemizi zorlaştırmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın temel amacı, Türk halk müziği repertuarında yer alan geyik temalı türkülerin söz varlığı ile geleneksel Türk dokuma ve nakış sanatı örneklerindeki geyik motiflerini nitel içerik analizi yöntemiyle disiplinlerarası bir düzlemde incelemektir. Araştırma, söz konusu işitsel ve görsel metinlerin arkasında yatan ortak mitolojik kodları, tematik örtüşmeleri ve anlamsal dönüşümleri göstergebilimsel bir çerçevede ortaya koymayı hedeflemektedir.

Çalışmanın önemi, kültürün bütüncül yapısını koruma arzusundan ileri gelmektedir. Sembollerin dili çözülürken disiplinlerin sınırlarını esnetmek, geçmişe ait verilerin tasnif edilmesini sağlamakla kalmayıp, bu kadim birikimin çağdaş tasarım alanlarına aktarılmasında daha sağlam ve bilimsel bir köprü kurmaktadır. Bu yönüyle araştırma, etnomüzikoloji ile maddi kültür çalışmalarını ortak bir mitolojik paydada buluşturarak literatürdeki yöntemsel boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Elde edilecek bulgular, halk bilimi ve müzikoloji çevrelerine yeni bir bakış açısı sunmanın yanı sıra, tekstil ve moda tasarımı disiplinlerinde mitolojik anlatıların giyilebilir sanata dönüştürülme süreçlerine kuramsal bir altlık oluşturması bakımından da değer taşımaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, kültürel evrenin genişliği göz önüne alınarak yöntemsel inandırıcılığı ve kapsamı sağlamak adına şu unsurlarla sınırlandırılmıştır:

- Metinsel ve işitsel veri kaynağı olarak, yalnızca TRT Türk Halk Müziği repertuarında ve eldeki kaynak dökümlerinde yer alan, içerisinde doğrudan “geyik”, “maral”, “ceylan” ya da “ahu” kavramları geçen seçili türkülerin (örn. Amman Avcı Vurma Beni, Ben de Gittim Bir Geyiğin Avına, Munzur Dağı Işıl Işıl Işıldar) söz varlığıyla,
- Görsel ve maddi kültür veri kaynağı olarak, incelenen kaynak makalelerde tasnif edilmiş olan Orta Asya kaya resimlerindeki geyik tasvirleri, Pazırık kurganı buluntuları, Osmanlı dönemi Kumkapı halıları ile Anadolu'nun Malatya ve İç Anadolu bölgelerine ait geleneksel dokuma ve kanaviçe nakışlarındaki geyik motifleriyle,
- Yöntemsel açıdan ise, toplanan dökümanların nitel içerik analizi matrisleri ve göstergebilimsel çözümleme teknikleri üzerinden kurulan anlamsal modellerle sınırlı tutulmuştur.

1. Kuramsal Çerçeve ve Literatür

Kültürel hafızanın en dirençli katmanlarını oluşturan mitolojik semboller, insan topluluklarının doğayı ve kendi varoluşlarını anlama çabalarının maddi ve manevi tezahürleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu semboller arasında kökleri Mezolitik ve Neolitik çağların Avrasya bozkırlarına kadar uzanan geyik figürü, Türk kültür havzasında kesintisiz bir süreklilik gösteren en kadim imgelerin başında gelmektedir (Gök, 2019, s. 379-393). Sibiryaya mağara duvarlarından ve Orta Asya'nın sarp

kayalıklarından süzülüp gelen kaya resimleri, geyiğin sıradan bir av nesnesi olmadığını, toplulukların inanç, ritüel ve evren tasavvurlarını şekillendiren kutsal bir kurucu unsur olduğunu ortaya koymaktadır (Bağcı ve Aydın, 2024, s. 358-374).

Bozkır göçebe ekonomisinin ve estetik anlayışının bir dışa vurumu olarak gelişen ve literatürde "Hayvan Üslubu" olarak adlandırılan sanat tarzında geyik, zarafeti ve gösterişli anatomisiyle en sık işlenen, adeta merkeze alınan figür haline gelmiştir (Jacobson, 1993, s. 131). Bu ikonografik birikim, zaman ve coğrafya sınırlarını aşarak toplumsal bilinçdışının derinliklerinde muhafaza edilmiş, sonraki dönemlerde maddi kültürün ve sözlü geleneğin can damarlarını besleyen temel bir simge işlevi görmüştür.

Geyiğin Türk kozmolojisindeki bu merkezi konumu, onun taşıdığı ruhani ve felsefi anlamlardan kaynaklanmaktadır. Kadim inanışlarda evrenin yaratılışını, yaşamı ve ölümü idare eden bir "hayvan-ana" ya da yaratıcı tanrıça olarak kabul edilen dişi geyik, doğanın döngüsel ritmini somutlaştıran mistik bir güç olarak görülmüştür (Jacobson, 1993, s. 130). Geyiğin görkemli boynuzlarını her bahar döküp sonbaharda daha güçlü bir şekilde yeniden büyütmesi, insan zihninde ebedi dönüşün, zamana karşı direnç göstermenin ve doğanın canlanmasının sembolü olarak yer edinmesine yol açmıştır (Çetin, vd., 2023, s. 149-186). Şamanik ayinlerde koruyucu ruhların rehberi, şamanın gökyüzü ya da yeraltı seyahatlerindeki bineki olan bu kutsal canlının taşıdığı kut, İslamiyet'in kabulünden sonra da biçim değiştirerek tasavvuf dünyasında varlığını sürdürmüştür (Gök, 2019, s. 379-393). Anadolu erenlerinin ve dervişlerinin menkıbelerinde sıkça rastlanan "don değiştirme" ritüellerinde velilerin geyik suretine bürünmesi veya Geyikli Baba efsanesinde olduğu gibi geyiklerin tarikat ehlinin sadık yoldaşları olarak sunulması, bu kadim mitin inanç dünyasındaki akışkan dönüşümünün en somut göstergelerindendir (Çetin, vd., 2023, s. 149-186).

Sözlü kültürün tınlayan şiirleri olan halk türküleri, bu köklü mitolojik arka planın işitsel dünyada yeniden hayat bulduğu, toplumsal hafızanın hareketli olarak üretildiği en önemli mahfillerdir (Bayburtlu, 2017, s. 77-87). Türk halk müziği repertuarında geyik, maral, ceylan ya da ahu imgeleri, estetik bir güzellik tasviri olmasının yanında ulaşılamaz sevgiliye duyulan hasretin, sıla özleminin, gurbetin ve insan ruhunun en koyu yalnızlıklarının metaforik birer anlatım aracına dönüşmesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Mirzaoğlu, 2005, s. 34-53). Ozanların sazın telleri eşliğinde dile getirdiği bu anlatılarda av ve avcı arasında kurulan ilişki, aslında aşık ile maşuk arasındaki o aşılması imkânsız mesafeleri ve duygusal gerilimleri sahnelemektedir (Aytaş, 1999, s. 161-170). Peşinden koşulan dişi geyik ya da maral, ürkek ve narin tavırlarıyla avcıyı kendi güvenli alanından çıkarıp, sarp dağların, derin derelerin ve ulaşılamaz kayalıkların mistik dehlizlerine doğru çeker (Karakaya ve Önal, 2010, s. 710-720). Bu bağlamda Ardahan, Erzurum veya Van yörelerinden derlenen "Bu Gelen Nahur mıdır", "Elinde Süt Küleği" ya da "Bizim Eller Ne Güzel Eller" gibi sevda temalı türkülerde geçen maral tasvirleri, fiziksel bir niteliğin yanında aşkın ulaşılamaz, kutsal, insanı dönüştüren doğasını da simgelemektedir. Türkülerdeki bu av kurgusu, ekolojik dengenin ve inanç sisteminin korunmasını amaçlayan ahlaki bir uyarı mekanizmasını da bünyesinde barındırmaktadır. Anadolu insanının doğayla kurduğu saygıya dayalı dengeli ilişki, geyiğin dokunulmazlığı ve avlanmasının getireceği felaket inancıyla pekiştirilmiştir (Yeşildal, 2015, s. 102-112). Malatya ve Adana yörelerine ait "Ben de Gider İdim Geyik Avına" ile "Ben de Gittim Bir Geyiğin Avına" gibi ağıt ve bozlak formundaki trajik eserlerde, kutsal bir emanet olan geyiğe zarar vermenin avcının soyuna getireceği lanet, ölüm ve uğursuzluk açıkça işlenmektedir. Geyiğin vurulmasıyla avcının elbiselerinin sandıkta basılı, nişanlısının sılada küsülü kalması, doğanın düzenini bozan insanoğlunun ödemek zorunda olduğu ağır bir bedel olarak betimlenmektedir. Bu durum, ekoeleştirel bir bakış açısıyla ele alındığında, sözlü kültürün toplumsal normları muhafaza etmede ve insanı

doğanın bir hâkimi değil, onun bir parçası olarak konumlandırmada ne denli işlevsel bir konumda olduğunu göstermektedir (Özdemir, 2019, s. 117-137).

Seslerin ve mısraların evreninde mistik bir dille yankılanan geyik miti, tezgâhlara kurulan çözgü iplerinde, halı ilmeklerinde ve kanaviçe nakışlarında görsel ve maddi bir gerçekliğe kavuşmaktadır. Dokuma kültürünü bir iletişim dizgesi olarak kabul ettiğimizde, kumaşın üzerine işlenen her bir motif, toplumsal hafızanın sessiz göstergeleridir (Bağcı ve Aydın, 2024, 358-374). Orta Asya kervan yollarından süzülerek Anadolu coğrafyasına taşınan bu görsel miras, Pazırık kurganındaki erken dönem örneklerden Osmanlı dönemi Kumkapı halı seccadelerine, Malatya'nın geleneksel dokumalarından İç Anadolu'nun evlerindeki çeyizlik kanaviçelere kadar geniş bir maddi kültür sahasına yayılmıştır (Ak ve Üner, 2017, s. 640-643; Begiç ve Pehlivanoglu, 2006, s. 465-470). Kadınların sabırla, yüzeye aktardığı geyik ve ceylan figürleri, mekanları süsleyen estetik unsurlar olmakla birlikte doğum, doğurganlık, soyun devamı, bereket ve nazardan korunma dileklerini barındıran sembolik birer tılsım işlevi görmektedirler. Bu yönüyle geyik tasvirlerinin, yalnızca işitsel dünyanın sınırları içinde kalan soyut birer ezgi olmayıp dokuma tezgâhlarında somutlaşan görsel birer hafıza nesnesi olduğunu söylemek mümkündür.

Geyik motifi etrafında şekillenen bu birikim, sözlü kültür ile maddi kültürün, işitsel bellek ile görsel hafızanın aynı kuramsal kaynaktan beslendiğini açıkça ortaya koymaktadır (Kaplan, 2022, s. 3-15). Türkü mısralarındaki edebi "maral" anlatımı ile kilim yüzeyindeki dokunsal "geyik" figürü, toplumsal ruhun farklı duyusal kanallardan dışa vurulmuş ikiz kardeşleridir. Kültürel oluşumları ve sembollerin dilini tek bir disiplinin içerisinde incelemek, o simgenin taşıdığı felsefi ve toplumsal anlam evrenini kaçınılmaz olarak eksik bırakacaktır (Özdemir, 2019, s. 120-137). Bu iki alanın kesişim noktasında kurulacak disiplinlerarası bir sentez, Anadolu insanının inanç, doğa ve estetik arasında kurduğu o sarsılmaz bütünlüğü uygulamalı olarak kavranmasına olanak tanıyacaktır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, sosyal bilimlerin alanındaki olguların kendi doğal bağlamları içinde derinlemesine incelenmesine imkân tanıyan nitel araştırma yaklaşımları çerçevesinde desenlenmiştir. Nitel araştırmalar, verilerin zenginliğini ve çeşitliliğini ön plana çıkararak kültürel kodların ardındaki anlam dünyasını keşfetmeyi amaçlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217-220). Çalışmanın temel deseni olarak "durum çalışması" (case study) belirlenmiştir. Durum çalışması, sınırları açıkça çizilmiş bir sistemin veya olgunun çoklu veri kaynakları kullanılarak bütüncül bir şekilde analiz edilmesini ifade etmektedir. Bu araştırmada geyik motifi, işitsel bellekte yankılanan soyut bir figür olmanın yanında görsel ve maddi kültür dünyasında somutlaşan çok yönlü bir "durum" olarak ele alınmıştır.

2.2. Veri Kaynakları ve Çalışma Grubu

Araştırmanın verilerini, sözlü kültür ürünlerinden oluşan türkü metinleri ile geleneksel Türk dokuma sanatlarına ait motifler oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde, nitel araştırmalarda kapsamlı bilgi sağlama amacıyla sıklıkla başvurulan "amaçlı örnekleme" yönteminden yararlanılmıştır (Karasar, 2012, s. 114-115).

İşitsel ve metinsel veriler bağlamında, TRT Türk Halk Müziği repertuarında kayıtlı olan ve sözlerinde doğrudan "geyik", "maral", "ceylan" veya "ahu" imgeleri geçen eserler incelemeye dâhil edilmiştir. Derleme notaları ve arşiv kayıtları incelenerek "Amman Avcı Vurma Beni", "Ben de Gittim Bir Geyiğin Avına", "Yüce Dağ Başında

Kandil Olayım” ve “Kuş Kayada Seslenir” gibi farklı yörelere ait ağıt, bozlak ve sevda konulu 36 türkü araştırmanın metinsel veri kaynağı olarak saptanmıştır.

Araştırmada yer verilen türkülerin yöre, kaynak kişi ve derleyen bilgilerini içeren tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırmada kullanılan türküler ve künyeleri

Türkü Adı	Yöresi / İli	Kaynak Kişi	Derleyen
Ağ Deveyi Katarlamış Gediyor	Sivas (Şarkışla / Sarıkaya Köyü)	Aşık Hüseyin Gürsoy, Kemal Demir	TRT Müzik Dai. Bşk. THM. Md.
Ala Geyik Gibi Boyun Sallarsın	Adana (Çukurova)	Aziz Şenses	TRT Müzik Dai. Bşk. THM. Md.
Amman Avcı Vurma Beni	İğdır	Hamit Dönmez, Tefik Türkel	Muzaffer Sarısözen
Aşağıdan Kalktı Bir Akça Geyik	Kırşehir	Muharrem Ertaş	TRT İstanbul Rad. THM. Md.
Ay Oğlan Yiğit Misin	Kütahya	Sadık Türk, Şeref Canku	Muzaffer Sarısözen
Ben De Gider İdim Geyik Avına	Malatya (Tahir Köyü)	Ali Doğan	Ankara Devlet Konservatuvarı
Ben De Gittim Bir Geyiğin Avına	Adana	Aziz Şenses	Ahmet Yamacı
Ben De Gittim Bir Geyiğin Avına	Orta Anadolu	Kamil Abalıoğlu	TRT İstanbul Rad. THM. Md.
Bilmem Bu Feleğin Nesi Var Bende	Kahramanmaraş (Andıran / Akifiye)	İbrahim Ünsalan	Nazmi Gültekin
Bir Kuzu Taş Dibinde Meliyor	Çorum (Alaca)	Aşık Haydar Bektaş, Kemal Demir	Ali Ekber Çiçek
Bizim Bağlar Buradır	Erzincan (Ilıç / Bağıştaş Köyü)	İsmet Macun	İsmet Macun
Bizim Eller Ne Güzel Eller	Van	Saadetin Kutlu	Muzaffer Sarısözen
Bolu'dan İzmir'e Yol Bulamadım	Bolu	Reşat Aker, Ahmet Doğanöz	Ankara Devlet Konservatuvarı
Bu Gelen Nahır Mıdır	Ardahan	Yöre Ekibi	Muzaffer Sarısözen
Bu Kadar Cevretme Aziz Sultanım	Tokat	Mehmet Aslan Dağdeviren	Muzaffer Sarısözen
Çögre Ağacında Biter Mi Korum	Antalya (İbradı)	Sami Demircioğlu	Erdem Çalışkanel
Dağ Başında Değirmen	Muğla (Bağyaka Köyü)	Mehmet Kartal	Durmuş Yazıcıoğlu
Elinde Süt Küleği	Erzurum (Tortum / Narman)	Muzaffer Yönden	Muzaffer Yönden
Ey Gidi Yalan Dünya	Giresun (Bulancak / Şeyh Musa)	Hüseyin Çakır	Ankara Devlet Konservatuvarı
Geyik Senin Baharın Mı Yazın Mı	Tokat (Reşadiye)	Mihrican Bahar	TRT Müzik Daire Bşk. THM. Md.
Harzadın'dan Aştığımı Gördüler	Konya (Taşkent)	Ayşen Başçı, Mukaddes Erkin	Nafiz Camgöz
İki Geyik Bir Derede Yaslanır	Kastamonu	Mahir Tellal	Ank. Devlet Kons. Muzaffer Sarısözen, Halil Bedii Yönetken, Rıza Yetişen

İndim Çayırı Biçmeye	Artvin (Şavşat)	Vasfi Akyol, Süleyman Altinkaya	Muzaffer Sarısözen
İnsan Kısım Kısım Yer Damar Damar	Sivas	Aşık Ali Delice	TRT Ankara Rad. THM. Md.
Kuş Kayada Seslenir	Bayburt	Mehmet İpek	Mazlum Nusret Kılıçkiran
Maral Sen Güzelsin Alı Neylersin	Erzurum (Hınıs)	Hayriye Temizkalp	Muzaffer Sarısözen
Munzur Dağı Işıl Işıl Işıldar	Erzincan (Kemaliye / Eğin)	Osman Nizamoğlu	Mustafa Özgül
Ne Düz Olur Gelenbe'nin Ovası	Manisa (Soma / Tarhala Köyü)	Yöre Ekibi	Nihat Kaya, Sait Özdemir, Mustafa Yazıcıoğlu
Ne Haldayım Ela Gözün Süzenler	Sivas (Şarkışla / Sarıkaya Köyü)	Aşık Veysel Şatroğlu	Aşık Veysel Şatroğlu
Ormanda Alacalar	Trabzon (Maçka)	Erdinç Özten	Işık Başel
Ötme Bülbül Ötme Şen Değil Bağım	Sivas (Divriği / Mursal Köyü)	Hasan Eylen	Muzaffer Sarısözen
Sarı Kız Dediğin Bir İnce Kızdır	<i>Belirtilmemiş</i>	<i>Belirtilmemiş</i>	<i>Belirtilmemiş</i>
Üç Kardeşlik Gettik Geyik Avına	Diyarbakır	Celal Güzelses	Plaktan Yazıldı
Yahılarda Olur Geyik Tekesi	Antalya (Akseki)	Mehmet Yılan	Saffet Uysal
Yüce Dağ Başında Kandil Olayım	Sivas (Tokuş Köyü)	Yüksel Yıldız	Erkan Sürmen
Zeytin Bahçesinde Zeytin Ağacı	Yozgat (Akdağmadeni)	Elif Eser, Filiz Çeliksi, Ayşe Gökdemir	Erdem İlkaz

Tablo 1'de "Sarı Kız Dediğin Bir İnce Kızdır" isimli esere ait derleme bilgileri metinler içerisinde yer almadığı için tabloya eklenememiştir. "Ben de Gittim Bir Geyiğin Avına" isimli türkü, kaynaklarda iki farklı yöreye (Adana ve Orta Anadolu) ait varyantlarıyla yer aldığı için tabloda iki ayrı eser olarak belirtilmiştir.

Görsel ve maddi veriler boyutunda ise, Asya bozkırlarındaki erken dönem kaya resimlerinden başlayıp Pazırık kurganı buluntularına, oradan Osmanlı dönemi Kumkapı seccadelerine ve günümüz İç Anadolu ile Malatya yöresi geleneksel dokumalarına uzanan geniş bir yelpazedeki geyik tasvirleri üzerine yapılmış araştırmaların verileri araştırmanın görsel veri setini oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri "doküman incelemesi" (document analysis) tekniği ile toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında detaylı bilgi içeren yazılı, işitsel ve görsel materyallerin sistematik bir biçimde analiz edilmesini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217-220). Bu süreçte, seçilen türkülerin güfteleri ile doküman ve kanaviçe örneklerine dair araştırma metin ve görselleri derlenerek çalışmanın veri havuzu oluşturulmuştur.

2.4. Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin çözümlenmesinde nitel içerik analizi tekniklerinden faydalanılmıştır. İçerik analizi, birbirine benzeyen verilerin belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenlenmesini sağlar (Elo ve Kyngäs, 2008, s. 107-108).

Sözlü metinler üzerinde yapılan analizlerde, türkü sözleri satır satır okunarak açık kodlama yapılmış; av, avcı, ulaşılmazlık, kutsiyet, doğayla bütünleşme ve uğursuzluk gibi metaforik ifadeler tespit edilerek alt temalar oluşturulmuştur. Türkülerin müzikal kimliklerini yansıtan makam dizileri (Uşşak, Hüseyini vb.) ve usul yapıları da anlamsal kodlarla eşleştirilmiştir. Görsel dokümanların analizinde ise göstergebilimsel (semiyotik) bir yaklaşım benimsenerek, dokümalardaki geyik boynuzu, hayat ağacı ve av sahnelerinin biçimsel özellikleri çözümlenmiştir. Müzikal metinlerin ve görsel sembollerin tasnif edilip çapraz sorgularının yapılabilmesi, kod yığınlarının daha işlevsel yönetilebilmesi adına MaxQDA nitel veri analizi yazılımı sisteme dâhil edilmiştir. Böylece, türkülerdeki “ah u zar” eden anlatımla halılardaki yanışların nasıl örtüştüğü içerik analizi matrisleri üzerinden oldukça somut bir şekilde ortaya konulmuştur.

2.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Bu çalışmada geçerlik ve güvenirliliği artırmak amacıyla “veri çeşitlemesi” (triangulation) yoluna gidilmiştir (Patton, 2014, s. 661-665). Sadece türkü metinlerine bağlı kalınmamış, işitsel verilerden elde edilen temalar görsel kültür öğeleriyle karşılaştırılarak bulguların birbirini teyit etmesi sağlanmıştır. Ayrıca, kodlama sürecinde oluşturulan kavramsal matrisler ve tematik yapılar, araştırmanın şeffaflığını korumak adına bulgular bölümünde doğrudan alıntılar ve görsel örneklerle desteklenerek okuyucuya sunulmuştur.

3. Bulgular

Nitel içerik analizi ve göstergebilimsel çözümlenmeler neticesinde elde edilen veriler, Türk halk kültüründe işitsel bellek ile maddi kültürün ne denli girift ve sarsılmaz bir bağla birbirine kenetlendiğini açıkça ortaya koymaktadır. Araştırma kapsamında MaxQDA programı aracılığıyla satır satır kodlanan 36 türkü metni ile Orta Asya kaya resimlerinden Malatya ve İç Anadolu dokümalarına uzanan görsel envanter, toplumsal bilinçdışının geyik miti etrafında ortak bir sembolik dil inşa ettiğini doğrulamaktadır. Bu bağlamda, incelenen eserlerdeki sözel göstergelerin sadece edebi birer süsleme aracı olarak kalmadığı, işlenen kilim yanışlarında, bereket boynuzlarında ve kanaviçe nakışlarında görsel birer göstergeye dönüştüğü saptanmıştır. Söz varlığından maddi kültüre akan bu sembolik süreklilik, Anadolu insanının doğaya, aşka ve kutsallığa atfettiği felsefi anlam dünyasını anlamak açısından oldukça canlı ve akışkan bir zemin sunmaktadır.

Verilerin derinlemesine analizi sonucunda ortaya çıkan kodlar, anlamsal ve yapısal ortaklıklarına göre belirli tematik çerçeveler altında kümelenmiştir (Elo ve Kyngäs, 2008, s. 108). Türkü sözlerindeki av trajedileri, ulaşılamaz sevgilinin narinliği ve geyiğin mistik dokunulmazlığı gibi soyut temalar ile geleneksel dokümaların yüzeyindeki geometrik formlar, av sahneleri ve hayat ağacı kompozisyonları arasında yapısal bir örtüşme tespit edilmiştir. Ezgilerdeki her bir sesin, ipliklerin renklerinde ve düğümlerin formlarında dilsiz birer karşılık bulduğu bu bulgular, çalışmanın amacına uygun olarak sınıflandırılmış başlıklar altında çözümlenmiştir.

3.1. Geyiğin (Maral) Ulaşılmazlık ve Güzellik Metaforu Olarak Kullanımına İlişkin bulgular

İncelenen repertuar metinleri ve geleneksel el sanatları envanteri çapraz sorguya tabi tutulduğunda, geyik/maral imgesinin ortak estetik algıda kadınsı zarafeti, saflığı ve ulaşılamaz aşkı simgeleyen en baskın gösterge olduğu saptanmıştır. Sözlü kültürde sıklıkla karşımıza çıkan “maral”, “ceylan” ya da “ahu” kavramları, sıradan bir tabiat tasviri olmanın çok ötesine geçerek sevgilinin fiziksel ve ruhsal özelliklerini kodlayan

metaforik birer sığınağa dönüşmektedir. Ozanların güftelerinde şekillenen bu narinlik ve ürkeklik, dokuma tezgâhlarında ipliklerin diline aktarılırken de benzer bir koruma içgüdüsüyle sarmalanır; genç kızların çeyizleri için sabırla işledikleri kanaviçelerde geyik, sadece estetik bir motif değil aynı zamanda saflığın ve dokunulmazlığın görsel birer vesikası niteliğindedir. İşitsel ve görsel evrenin bu ortak kurgusu, maral figürünün sadece fiziksel bir güzelliği değil aynı zamanda dervişane bir ulaşılmazlığı da bünyesinde barındırdığını göstermektedir.

Söz varlığı ile maddi kültür unsurları arasındaki bu anlamsal ortaklığı daha somut bir düzlemde okuyabilmek adına, “maral” imgesinin yoğun olarak işlendiği odak türküler ve bunların geleneksel dokumalardaki biçimsel karşılıkları tasnif edilerek bir matris oluşturulmuştur. Aşağıdaki tabloda, seçilen eserlerdeki metinsel kodlar ile el sanatlarındaki görsel göstergelerin anlamsal kesişim noktaları sunulmaktadır:

Tablo 2. Seçilen eserlerdeki metinsel kodlar ile el sanatlarındaki görsel göstergelerin anlamsal kesişim noktaları

Odak Türkü / Yöre	Sözel Gösterge ve Metaforik Kod	Tekstil / Dokuma Karşılığı	Anlamsal ve Mistik Ortaklık
Bu Gelen Nahır mıdır (Ardahan) / Bizim Eller Ne Güzel Eller (Van)	“Bu dağda maral gezer, telini tarar gezer”	İnce sırma ve ipek ipliklerle işlenmiş narin geyik figürleri	Kadınları zarafet, saç/zülf estetiğinin iplikle somutlaşması
Amman Avcı Vurma Beni (İğdir)	“Men bu dağın maralıyam, avcı vurmuş yaralıyam”	Kilim zeminlerinde ve duvar halılarında tekil, sarp kayalıkta duran geyik motifleri	Kutsal sığınma, dış dünyanın tehlikelerine karşı masumiyetin korunması
Maral Sen Güzelsin (Erzurum-Hınıs)	“Maral dağa çıkar eşkin döşürür, saçları sırmadan telden”	Malatya ve İç Anadolu dokumalarında hayat ağacıyla birleşen geyik yarışları	Doğanın döngüsel bereketi ve sevgiliyle bütünleşen tabiat
Sarı Kız Dediğin (Erzurum-Hınıs)	“Hangi dağın maralısan sarı kız”	Geleneksel çeyizlik kanaviçelerde simetrik ve kapalı kompozisyonlu geyik işlemleri	Ulaşılmazlık, aidiyet sorgulaması ve seçkinlik

Tablo 2’de Anadolu insanının zihnindeki “maral” algısının coğrafi mekânla, özellikle de sarp dağlarla doğrudan ilişkilendirildiği görülmektedir. “Bu dağda maral gezer” ya da “Men bu dağın maralıyam” ifadelerinde geçen dağ motifi, masumiyetin ve güzelliğin korunduğu, dış dünyadan izole edilmiş kutsal bir sığınağı simgelemektedir. Benzer bir biçimde, geleneksel halı ve kilim dokumalarında da geyik motifinin çoğunlukla geniş bordürlerin içerisine yerleştirilmesi veya etrafının bitkisel figürlerle sarılması, bu kutsal varlığı dış dünyanın kirletici etkisinden koruma amacına hizmet etmektedir. Kadın dokuyucuların halı ilmeklerine gizlediği bu kapalı kompozisyon mantığı, türkülerdeki “Dağ bizim maral bizim, avcı burada ne gezer” haykırışının görsel birer sınır korumasına dönüşmesidir; yabancı olanın, yani avcının o mahrem alana girmesi sadece sözel metinde değil aynı zamanda tezgâhtaki ilmek düzeninde de engellenmektedir (Resim 2). Müzikal yapı ile tekstil estetiği arasındaki bir diğer çarpıcı örtüşme ise zarafetin ve süslenmenin ele alınış biçiminde saklıdır. Erzurum ve Van yöresi türkülerinde maralın saçlarının “sırmadan telden” olması ve onun “telini tarayarak” gezmesi, dokuma dünyasında en nitelikli, parlak sırma ipliklerin geyik motiflerinde kullanılmasıyla birebir örtüşmektedir. Uşşak makamının o duru ve içli yapısıyla seslendirilen “Maral Sen Güzelsin Alı Neylersin” türküsündeki yalınlık, İç Anadolu kanaviçelerindeki geyiğin sade, geometrik ama bir o kadar heybetli duruşunda vücut

bulur. Sevgiliye duyulan hasret ipliğin rengiyle koyulaşırken, maralın ürkekliği nakışın iğne tekniklerindeki o ince, kırılğan geçişlerde kendisini göstermektedir.

Resim 2: Sivas yöresi halılarında Ceylan figürü (Ak ve Üner, 2017, s. 643)

Bu bulgular bize Anadolu'daki geyik mitinin sadece işitsel bir ezgi formunda kalmadığını ve dokuma tezgâhlarında dokunsal bir hafıza nesnesi olarak eşzamanlı üretildiğini kanıtlamaktadır. "Hangi dağın maralısın" sorusuyla sılada yönünü kaybeden aşığın çaresizliği, genç kızların sandıklarında basılı kalan, gurbete doğru düşen gelinlik çeyizlerin geyik motifli kanaviçelerinde dilsiz bir feryat olarak yaşamaya devam etmektedir (Resim 3). Sesle ipliğin bu muazzam buluşması, kültürümüzün ne denli bütüncül bir felsefi kaynaktan beslendiğinin en somut belgesidir.

Resim 4: Özhan, 2021' in kayıt altına almış olduğu koleksiyondan sırası ile kanaviçe bir kırlent, sedir örtüsü ve uzun yastık örneği (Özhan, 2021, s. 100-116).

3.2. Kutsallık, Av ve Avcı Çatışması Kavramlarına İlişkin Bulgular

Türk mitolojisi ve halk inançlarında geyik, sıradan bir tabiat canlısı olmanın ötesinde, gök ile yer arasındaki bağı kuran kutsal bir ruh olarak kodlanmıştır (Resim 4). İnsanoğlunun doğaya karşı duyduğu bu kadim saygı, geyiğin avlanmasını ve ona zarar verilmesini kesin bir dille yasaklayan inanç sistemlerinin doğmasına zemin hazırlamıştır. Sadece sözlü kültürün efsanelerinde olmayıp ayrıca Tahtacı Türkmenleri gibi toplulukların günlük yaşam ritüellerinde de geyiği avlamanın günah olduğu, bu eylemi gerçekleştiren kişinin büyük felaketlerle yüzleşeceği inancı son derece güçlüdür (Yeşildal, 2015, s. 103-110). Özünde bütün canlılara karşı şefkat besleyen Anadolu insanı, geyiği incitmeyi en büyük günahlardan biri saymış; bu varlıkları öldürenlerin başına amansız belaların geldiğini ağıtlarıyla nesilden nesile aktarmıştır (Gömeç, 2020, s. 3-30). Bu kutsal dokunulmazlığın ihlali durumunda ortaya çıkan trajik son, müzikte uzun havaların, kırık havaların ve bozlakların en can alıcı konularından birini oluşturmaktadır.

Resim 4: Yer ve göğün sembolü İç Asya geyikleri (Ögel, 2010, s. 571).

Tablo 3, avcı ile geyik arasındaki bu ölümcül çatışmanın işitsel ve görsel göstergeler üzerinden nasıl ortak bir anlatıya dönüştüğünü sergilemektedir:

Tablo 3. Avcı ile geyik arasındaki çatışmanın ortak anlatıdaki konumu

Odak Türkü / Yöre	Sözel Gösterge ve Metaforik Kod	Tekstil / Dokuma Karşılığı	Anlamsal ve Mistik Ortaklık
Ben de Gittim Bir Geyiğin Avına (Adana) / Ben de Gider İdim Geyik Avına (Malatya)	“Geyik çekti beni kendi dağına / Urganım kayada asılı kaldı”	Sivas yöresi halılarında görülen ceylan figürlü av sahneleri	Kutsalın ihlali, doğanın intikamı ve avcının kendi kurbanına dönüşmesi
Üç Kardeşlik Gettik Geyik Avına (Diyarbakır)	“Tövbeler tövbesi geyik avına / Arkadaşlar ben vuruldum kalbimden”	Pazırık kurganından itibaren Asya keçelerinde sıklıkla işlenen geyik-kaplan ve geyik-kartal mücadele kompozisyonları	Ölümcül yüzleşme, doğa karşısında insanın mağlubiyeti ve pişmanlık
Amman Avcı Vurma Beni (İğdır)	“Men bu dağın maralıyam / Avcı vurmuş yaralıyam”	Ortaçağ Türk sanatında ve Anadolu dokumalarında izi sürülen yırtıcı hayvan saldırısına uğramış geyik motifleri	Savunmasızlık, masumiyetin kanaması ve vahşi döngü

Tablo 3’teki veriler dikkate alındığında, türkülerdeki av kurgusunun ekolojik bir uyarı mekanizması olmakla kalmayıp insanoğlunun kibrine karşı doğanın verdiği çok sert bir yanıt olduğu anlaşılmaktadır. “Ben de Gittim Bir Geyiğin Avına” ve “Üç Kardeşlik Gettik Geyik Avına” gibi eserlerde avcı, başlangıçta güçlü ve avının peşinde koşan bir eyleyen konumundadır. Ancak geyik, ürkek tavırlarıyla onu sarp dağların, derin uçurumların ve tekinsiz kayalıkların içine çekmektedir. Nihayetinde avcı, vurma istediği kutsal varlık tarafından adeta büyülenerek kendi sonunu hazırlamaktadır; urganı kayada asılı, elbiseleri sandıkta basılı, nişanlı ise silada küsülü kalmaktadır. Doğa, kendisine ait olanı korumuş ve kutsal sınırlarını ihlal eden insana bedelini canıyla ödetmiştir.

Resim 5: Arslan, 2021’ in kayıt altına almış olduğu koleksiyondan Atkı, Çözü, İlmekleri ipek halı (Arslan, 2021, s. 699-700)

Etnomüzikolojik düzlemdeki bu feryatlar, el sanatlarında ve halı tezgâhlarında son derece somut ve çarpıcı kompozisyonlara evrilmektedir (Resim 5). Özellikle Pazırık halılarında donup kalmış gibi duran geyik-kaplan mücadeleleri (Resim 6) ile Sivas yöresi dokumalarındaki ceylan figürlü av sahneleri (Resim 7), müzikteki o acı dolu ağıtların görsel birer yansıması niteliğindedir (Çelik, 2007; Ak ve Üner, 2017, s. 640-643).

Resim 6: Pazırık kurganı, İskitlere ait mezar, Altay dağları, M.O. 4-3. yüzyıl. (Rudenko, 1970, s. 235).

Resim 7: Sivas yöresi halılarında Ceylan figürlü av sahnesi (Ak ve Üner, 2017, s. 644)

Tezgâhtaki ilmekler, avın ve avcının o kaçınılmaz yüzleşmesini, tıpkı bozlaklarda gırtlığı yırtarcasına atılan çığlıklar gibi nakış nakış yüzeye taşımaktadır. Sanatçıların eserlerinde başvurdukları bu tasvirler, kültürümüzün geçmiş çağlarda yakaladığı o ağır etkiyi günümüzde dahi tüm gücüyle sürdürdüğünü gözler önüne sermektedir. Müzikteki hüseyini ve gülizar makamlarının yarattığı o karanlık ve hüznü tınlar, dokuma tezgâhlarında kullanılan koyu renkli ipliklerin ve yırtıcı hayvan formlarının keskin köşelerinde en güçlü ifadesini bulmaktadır. Böylece geyik avı etrafında örülen bu geleneksel bağ, işitsel olanla görsel olanın sınırlarını tamamen ortadan kaldırmaktadır ve Anadolu insanının doğaya karşı duyduğu o korkuyla karışık muazzam saygıyı görünür hale getirmektedir.

3.3. Yalnızlık, Sığınma ve Doğa ile Bütünleşme Kavramlarına İlişkin Bulgular

Anadolu insanının iç dünyasındaki en koyu yalnızlıklar ve çaresizlik anları, tabiata sığınma güdüsüyle birleştiğinde geyik imgesi adeta şefkatli bir limana dönüşmektedir. Türk mitolojisinden günümüze dek süzülen inanç sistemlerinde, insanın kendi türünden kaçıp yabanıl doğanın kucağına sığındığında ona yoldaşlık eden yegâne varlık olarak çoğu zaman geyik tasvir edilmektedir. Issız dağ başları ve derin ormanlar, fiziksel birer coğrafi mekân olmanın yanında bireyin toplumdan soyutlanıp kendi özüne, kutsal olana döndüğü mistik alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Mirzaoğlu, 2005, s. 34-53; Jacobson, 1993, s. 130). Bu bağlamda türkülerde yankılanan kimsesizlik hissi, tezgâhlarda dokunan halı ve kilimlerdeki “hayat ağacı ve geyik” kompozisyonlarıyla kusursuz bir anlamsal bütünlüğü sergilemektedir (Resim 8).

Resim 8: Hayat ağacı etrafında geyik motifi (Opie,1995, s. 181).

Sözlü belleğin bu melankolisinin maddi kültür üzerindeki yansımalarını daha net görebilmek adına, seçili türkü metinleri ile geleneksel dokuma motifleri arasındaki örtüşmeler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Tablo 4. Yalnızlık, sığınma ve doğa ile bütünleşme kavramlarının ortak odak noktaları

Odak Türkü / Yöre	Sözel Gösterge ve Metaforik Kod	Tekstil / Dokuma Karşılığı	Anlamsal ve Mistik Ortaklık
Bir Kuzu Taş Dibinde Meliyor (Çorum)	“Dağlara saldırdın seyipler gibi / Anası ağlıyor geyikler gibi”	Çeyizlik kilimlerde yalnız bırakılmış, yavrulu geyik motifleri	Çaresizlik, aidiyet kaybı ve doğanın şefkatine sığınma
Geyik Senin Baharın Mı Yazın Mı (Tokat)	“Dağlarda yanarım da narına geyik... / Senin için divaneyim deliyim”	Halı zeminlerinde hayat ağacının iki yanında duran, içe dönük geyik figürleri	Ekolojik bütünleşme, dünyevi acılardan kaçış ve yoldaşlık
İki Geyik Bir Derede Yaslanır (Kastamonu)	“İki geyik bir derede su içer / Dertli geyik dertsizlere dert açar”	Anadolu halılarında su kenarı etrafında (Böl-göl) betimlenmiş simetrik geyik yanırları	Kederde ortaklık, doğayla kurulan sessiz dertleşme

Tablo 4’teki veriler ışığında, geyiğin bir estetik unsur olmakla kalmadığı ve aynı zamanda insanoğlunun en savunmasız duygularına tercüman olan sırdaş bir yoldaş olduğu açıkça görülmektedir. Çorum yöresinden derlenen “Bir Kuzu Taş Dibinde Meliyor” ağıtında evladını yitiren bir annenin feryadı, yavrusunu arayan bir geyiğin melesiyle özdeşleştirilmektedir. İnsanın çaresizliği ile doğanın çaresizliği bu noktada kelimenin tam anlamıyla iç içe geçmektedir. Bu hüznün, el sanatlarında özellikle kadınların halılarına dokuduğu yalnız ve boynu bükük geyik motifleriyle görselleştirilmiştir. Dokuyucu kadın, içine düştüğü o kimsesizlik hissini sadece ipliklerin koyu renkleriyle anlatmayıp aynı zamanda kompozisyonun tam ortasına, etrafında hiçbir canlı olmadan yerleştirdiği tekil geyik figürüyle de anlatmaktadır (Deniz, 2013, s. 90). Kastamonu yöresine ait “İki Geyik Bir Derede Yaslanır” türküsündeki dize ise, doğanın kendi içindeki hüznünün insana nasıl sirayet ettiğini kanıtlar niteliktedir. Bu türkülerde sıklıkla dile getirilen derelere ve dağlara yaslanma eylemi, aslında insanın dünyevi dertlerden arınmak için kadim “hayvan-ana” inancına, yani doğanın o kutsal kökenlerine geri dönüş arzusudur (Çetin, vd., 2023, s. 149-186).

Resim 9: Özhan, 2021' in kayıt altına almış olduğu koleksiyondan bir duvar halısı (Özhan, 2021, s. 100-116).

Nitekim el dokuması halı ve kilimlerde çokça karşılaştığımız, merkezdeki bir hayat ağacının etrafında su içen ya da sakince dinlenen geyik tasvirleri (Resim 9), işitsel bellekteki bu “yaslanma” ve “sığınma” ihtiyacının maddi dünyadaki somut karşılığından başka bir şey değildir. İncelenen eserlerde doğaya sığınma teması, geyik imgesi üzerinden muazzam bir incelikle işlenmiştir; türkülerin sözlerinde dağlara ve derelere sığınan insan ruhu, tezgâhlardaki ilmeklerin arasında da kendi yalnızlığını dindirecek o kutsal yoldaşı bulmuştur.

3.3. Yalnızlık, Sığınma ve Doğa ile Bütünleşme Kavramlarına İlişkin Bulgular

Anadolu insanının iç dünyasındaki en koyu yalnızlıklar ve çaresizlik anları, tabiata sığınma güdüsüyle birleştiğinde geyik imgesi adeta şefkatli bir limana dönüşmektedir. Türk mitolojisinden günümüze dek süzülen inanç sistemlerinde, insanın kendi türünden kaçıp yabanıl doğanın kucığına sığındığında ona yoldaşlık eden yegâne varlık olarak çoğu zaman geyik tasvir edilmektedir. Issız dağ başları ve derin ormanlar, fiziksel birer coğrafi mekân olmanın yanında bireyin toplumdan soyutlanıp kendi özüne, kutsal olana döndüğü mistik alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Mirzaoğlu, 2005, s. 34-53; Jacobson, 1993, s. 130). Bu bağlamda türkülerde yankılanan kimsesizlik hissi, tezgâhlarda dokunan halı ve kilimlerdeki “hayat ağacı ve geyik” kompozisyonlarıyla kusursuz bir anlamsal bütünlüğü sergilemektedir.

3.4. Disiplinlerarası Kesişime İlişkin Bulgular

Anadolu coğrafyasında kültürel aktarımın metinler ya da nesnelere üzerinden ilerlediğini düşünmek, bu yapının felsefi özünü gözden kaçırmak anlamına gelebilecektir. Sözlü kültürün devingen yapısı ile geleneksel el sanatlarının sabır gerektiren, kalıcı doğası, ortak bir mitolojik sembol etrafında birleştiğinde adeta tek bir bedene dönüşmektedir. Bu noktada geyik figürü, işitsel bellekte yankılanan lirik bir imge olarak kalmayıp, ayrıca tezgâh başındaki kadının ellerinde somutlaşan, ilmek ilmek işlenmiş görsel bir hafıza taşıyıcısıdır (Bağcı ve Aydın, 2024, s. 358-374). Ozanın sazının tellerinden dökülen kelimeler ile dokuyucunun kirkitinden çıkan sesler, aynı inanç dünyasının, aynı acının ve aynı umudun farklı duysal kanallardan dışa vurumudur. Müzikolojinin ve sanat tarihinin sınırlarını esneten bu disiplinlerarası okuma, bize türkülerdeki “ah” nidasının halılardaki renk ve desen seçimleriyle nasıl kusursuz bir biçimde örtüştüğünü göstermektedir (Kaplan, 2022, s. 217-220).

Elde edilen verilerin nitel içerik analizi matrislerinde bir araya getirilmesi, müzikal ifadeler ile tekstil göstergeleri arasındaki bu eşzamanlı kurguyu son derece belirgin kılmıştır. Aşağıdaki tabloda, işitsel hafıza ile dokunsal sanatın geyik miti üzerinden nasıl ortak bir dil inşa ettiğine dair çapraz kodlama bulguları sunulmaktadır:

Tablo 5. Yalnızlık, sığınma ve doğa ile bütünleşme kavramlarının ortak odak noktaları

Tematik Odak	Müzikal / Sözel Gösterge	Tekstil / Görsel Gösterge	Disiplinlerarası Ortak Anlam
Göç ve Hayatta Kalma Mücadelesi	“Kırk yıl dağda gezdim geyiklerinen” (Ötme Bülbül Ötme - Sivas)	Anadolu Yörük kilimlerinde birbiri ardına sıralanmış, bitmeyen bir yürüyüşü andıran geyik sürüsü bordürleri	İnsanın doğanın zorlu koşullarıyla bütünleşmesi, konargöçer yaşamın ve tabiatla kurulan yoldaşlığın kalıcılığı.
Bozulan Uyum ve Yarım Kalan Yaşam	“Urganım kayada asılı kaldı / Nişanım sılada küsülü kaldı” (Ben de Gittim Bir Geyiğin Avına - Adana)	Pazırık kurganından bu yana görülen, aslan veya kartal saldırısına uğramış, formu bozulmuş geyik-av sahneleri	Kozmik dengenin sarsılması, kutsalın ihlali sonucunda ortaya çıkan trajik son ve evrensel adalet.
Narinlik ve Ulaşılmazlık	“Maralın saçları sırmadan telden” (Maral Sen Güzelsin - Erzurum)	Kumkapı halılarında veya çeyizlik kanaviçelerde geyik boynuzlarının parlak ipek ya da sırma iplerle işlenmesi	Sevgilinin bedensel ve ruhsal zarafeti, ona atfedilen yüksek değer ve dokunulmazlık arzusu.
İçe Dönüş ve Bekleyiş	“İki geyik bir derede su içer” (İki Geyik Bir Derede Yaslanır - Kastamonu)	Hayat ağacının veya bir su kaynağının (göl/böl motifi) iki yanına simetrik olarak yerleştirilmiş durgun geyik yarıları	Dünyevi dertlerden arınma çabası, sığınma ihtiyacı ve doğanın sessiz kucağında aranan huzur.

Tablo 5'teki veriler bütüncül bir gözle incelendiğinde, ozanların sesle çizdiği tabloların, dokuma ustaları tarafından iplikle yazılmış birer şiire dönüştüğü gerçeği gün yüzüne çıkmaktadır. Müzikteki hüseyini veya garip dizilerinin yarattığı o koyu melankoli, uygulamalı sanatlar dünyasında halıların zeminini oluşturan koyu kırmızı, lacivert ya da siyah renk tercihleriyle karşılık bulmaktadır (Deniz, 2013, s. 80). “Kırk yıl dağda gezdim geyiklerinen” diyerek toplumdan soyutlanmayı ve doğaya karışmayı seçen aşığı anlatan ezgi, kilim kenarlarına sonsuzluk hissi verecek şekilde ardı ardına dizilen geyik motiflerinde görsel bir ritim kazanmaktadır. Ezgilerdeki ölçü ve tartım nasıl ki türkünün iskeletini oluşturuyorsa, tezgâhtaki düğüm sayıları ve simetri kuralları da o görsel türkünün ölçüsünü belirlemektedir (Sayın, vd., 2020, s. 215-226). Sonuç itibarıyla geyik miti etrafında şekillenen bu kültürel üretimler, birbirinden bağımsız tesadüfler dizisi değildir. Anadolu insanı, acısını ve inancını sese dökerken de kumaşa işlerken de aynı toplumsal hafızanın imgeler sözlüğünden faydalanmıştır. “Maralın sırmadan saçları” bir türküde ulaşılmağın sembolüken, bir genç kızın kanaviçesine attığı parlak sırma düğümlerde geleceğe dair kurulan umutların ve saflığın göstergesi olmuştur (Çetin, vd., 2023, s. 149-186). Türkülerdeki söz varlığı ile dokumalardaki yarıların bu muazzam örtüşmesi, kültürel mirasın ne kadar köklü bir felsefi altyapıya sahip olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Anadolu kültür coğrafyasında geyik miti etrafında şekillenen sözlü ve maddi üretimler incelendiğinde, bu sembolün çok derin bir felsefi altyapıya sahip olduğu açıkça görülmektedir. Araştırma bulguları, Orta Asya'nın sarp kayalıklarından Anadolu'nun türkülerine ve halı tezgâhlarına kadar uzanan bu kesintisiz yolculuğun, toplumsal belleğin kendini koruma reflekslerinden biri olduğunu kanıtlar niteliktedir (Ögel, 2010, s.

570). Geyik, yalnızca doğanın bir parçası olarak betimlenmemiştir; o, insanın kendi iç dünyasıyla, inançlarıyla ve varoluşsal kaygılarıyla yüzleştiği kutsal bir aynadır.

Elde edilen veriler ışığında, türkü sözlerindeki av ve avcı çatışmasının aslında insanın doğaya tahakküm etme arzusu ile ekolojik denge arasındaki o ince çizgiyi temsil ettiği tartışılmalıdır (Yeşildal, 2015, s. 105-112). Özellikle “Amman Avcı Vurma Beni” veya “Ben de Gittim Bir Geyiğin Avına” gibi ağıt formundaki eserlerde geyiğe zarar veren kişinin trajik bir sona sürüklenmesi, sıradan bir hikâye anlatımı değildir. Bu durum, ekoeştirel bir bakış açısıyla okunduğunda, halkın doğanın kutsallığına zarar veren her türlü girişimi cezalandıran ahlaki bir yaptırım gücü oluşturduğunu göstermektedir. Şamanistik kökenlerde yol gösterici bir ruh olan geyiğin, İslamlaşma süreci ve tasavvufi inanışlarla birlikte Alevi-Bektaşî cemlerindeki semah ritüellerine veya Geyikli Baba gibi figürlerin menkıbelerine nasıl uyarlandığı, bu kültürel kodun ne derece devingen ve esnek bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Çetin, vd., s. 149-186; Gök, 2019, s. 379-393).

Bununla birlikte, araştırmanın temel problemine uygun olarak işitsel bellek ile maddi kültür ürünleri arasındaki ilişki tartışıldığında, doküma ustalarının aslında sessiz birer ozan olduğu gerçeğiyle yüzleşmekteyiz. Pazırık kurganındaki halılardan günümüz İç Anadolu kanaviçelerine kadar uzanan geyik figürleri, sadece estetik bir bezeme unsuru olmayıp, türkülerde dillendirilemeyen hüznün, saflığın ve bereket beklentisinin görselleşmiş halidir (Ak ve Üner, 2017, s. 640-643). Müzikte ulaşılamaz sevgiliyi temsil eden “sırmadan saçlı maral” imgesinin, tekstil sanatlarında parlak sırma iplerle ve simetrik kompozisyonlarla merkezî bir konuma yerleştirilmesi, her iki disiplinin de aynı duygu evreninden beslendiğini kanıtlamaktadır. Bu bağlamda, sanatsal üretimi tek bir disiplinin dar sınırları içerisinde okumak, kolektif bilinçdışının bu devasa zenginliğini eksik yorumlamamıza neden olacaktır (Kaplan, 2022, s. 3-15).

Bu çalışmada, TRT Türk Halk Müziği repertuarında yer alan seçili türkü metinleri ile geleneksel Anadolu dokümalarındaki geyik motifleri, nitel içerik analizi ve göstergebilimsel yaklaşımlar çerçevesinde incelenerek disiplinlerarası bir senteze ulaşılmıştır. Yapılan analizler neticesinde şu temel sonuçlar elde edilmiştir:

İlk olarak, geyik ve maral imgelerinin Türk halk müziğinde tabiat tasviri olmanın yanında kutsallığın, kadınsı zarafetin ve ulaşılmazlığın en güçlü metaforlarından biri olduğu saptanmıştır. Ozanlar, sevgiliye duydukları hasreti ve ona attıkları değeri doğrudan ifade etmek yerine, bu kadim mitolojik sembolün arkasına gizlemeyi tercih etmişlerdir. Ayrıca, müzikal yapılarda yankılanan av-avcı trajedileri ile geleneksel halı ve kilimlerde karşımıza çıkan hayvan mücadele sahneleri (geyik-aslan veya geyik-kaplan) arasında kusursuz bir anlamsal örtüşme bulunmuştur. Sesin ve ipliğin bu ortak dili, doğanın sınırlarını ihlal eden insanın kaçınılmaz mağlubiyetini ve çektiği vicdan azabını her iki sanat dalında da ortak bir feryada dönüştürmüştür. En önemli sonuç ise, kültürel hafızanın aktarımında sözlü metinlerin ve görsel formların birbirini tamamlayan, işlevsel birer yapı taşı olduğunun kanıtlanmasıdır. Kadın dokuyucuların çeyizlik kanaviçelerinde kullandıkları korunaklı, simetrik geyik kompozisyonları ile ezgilerin hüseyini veya uşşak makamlarındaki o kapalı, hüznü ve içe dönük yapısı, aynı psikolojik ihtiyacın, yani “güvende olma ve kutsala sığınma” arzusunun farklı yansımalarıdır. Dolayısıyla, etnomüzikoloji ile geleneksel Türk el sanatları, geyik miti ekseninde birbirine tamamen kenetlenmiş, ayrılmaz bir bütün oluşturmuştur.

Kültürel mirasın korunması ve bu zengin altyapının modern dünyanın yaratıcı süreçlerine entegre edilebilmesi adına, elde edilen bulgular doğrultusunda şu öneriler sunulmaktadır:

Bu araştırmada ortaya konan disiplinlerarası okuma yöntemi, sadece geyik motifi ile sınırlı kalmamalı; turna, kartal, at veya dağ keçisi gibi Türk kültüründe derin izler bırakmış diğer mitolojik sembollerin işitsel ve görsel analizlerinde de uygulanmalıdır.

Etnomüzikoloji ve sanat tarihi bölümlerinde yürütülen akademik çalışmalarda, araştırmacıların kendi alanlarına hapsolmaktan kurtulup, nitel içerik analizi gibi kapsayıcı yöntemler kullanarak farklı disiplinlerle ortak veri havuzları oluşturmaları teşvik edilmelidir.

Geleneksel dokumalardaki geyik formları ile türkülerin ritmik, makamsal özelliklerinden yola çıkılarak çağdaş moda tasarımı ve tekstil koleksiyonları kurgulanmalıdır. Türkülerin anlattığı hikâyeleri ve ezgisel hüznüleri barındıran, sadece giyilebilir bir eşya değil aynı zamanda kültürel bir hafıza taşıyan yenilikçi giysi tasarımları üretilmesi, bu kadim mirasın genç kuşaklara aktarımını sağlayacaktır.

Görsel ve işitsel arşivlerin, dijital müzikoloji ve dijital beşerî bilimler (digital humanities) araçları kullanılarak birleştirilmesi, araştırmacıların belirli bir yöreye ait türkü kaydını dinlerken eşzamanlı olarak o yörenin dokuma motiflerini inceleyebilecekleri interaktif veri tabanlarının kurulması alana büyük bir katkı sunacaktır.

Kaynakça

- Alp, Kafiye, Ö. (2009). *Orta Asya'dan Anadolu'ya kültürel sembollere giriş*. Ankara: Eflatun Yay.
- Alsan, Ş. S. & Akın, S. (2020). Türk kültür ve sanatında geyik sembolizmi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 45, 215-226.
- Aytaş, G. (1999). Türk Kültür ve edebiyatında geyik motifi ve "haza destan-ı geyik". *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 12, 161-170.
- Bağcı, V. & Aydın, Ş. (2024). Geyik figürlü kaya resimlerinden esinlenen örme tekstil tasarımları ve örnek uygulama. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 17(45), 358-374.
- Bağcıer, Y. & İnce, K. S. (2025). Türk halk müziği repertuar eğitimi bağlamında yurttan sesler korosu örneği. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 18(52), 2015-2033.
- Bayburtlu, A. S. (2017). Kültür, etnomüzikoloji ve müzikoloji ilişkisi. *International Journal of Cultural and Social Studies*, 3(1), 77-87.
- Begiç, H., N. & Pehlivanoğlu, D., (2025). Osmanlı dönemi Kumkapı halıları ve Türk dokuma kültüründeki yeri. *Folklor Akademi Dergisi*, 8(2), 461-471.
- Ceylan Çapar, M. & Ceylan, M. (2022). Durum çalışması ve olgubilim desenlerinin karşılaştırılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 295-312.
- Çelik, A. (2021). Müzikle ilgili uygulamaların ideolojisi ve profesyonel Türk halk müziği sanatçısı: Yaratıcı dürtüyü güçlendirme. *AKÜ AMADER*, 7(13), 45-60.
- Çetin, Ö. H., Özkul Fındık, N. & Görür, M. (2023). Simgesel ve biçimsel özellikleri ile Türk kültür ve sanatında geyik figürü. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 109, 149-186.
- Demir, T. T., & Çalışkan, G. (2021). Türkçe eğitimi alanında nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılan doktora tezlerindeki eğilimler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(4), 1412-1429.
- Deniz, B. (2000). *Türk dünyasında halı ve düz dokuma yaygıları*. Ankara: AKM Yayınları.

- Elo, S., Kääriäinen, M., Kanste, O., Pölkki, T., Utriainen, K., & Kyngäs, H. (2014). Qualitative content analysis: A focus on trustworthiness. *SAGE Open*, 4(1), 1-10.
- Göher, F. (2021). Müzik tarihine ve kültürel müzikolojiye sunduğu katkılar açısından Bahaeddin Ögel. *Erdem*, (80), 43-66.
- Gök, Ç, E. (2019). Türk tekstil sanatında görülen geyik figürü. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 12(26), 379-393.
- Gömeç, S. Y. (2025). Türk kültüründe geyik. Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi *Türkoloji Dergisi* (123), 1-30.
- Jacobson, E. (1993). *The deer goddess of ancient siberia*. Leiden, Brill. Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi.
- Kaplan, Y. (2015). *History of Hakkari/Hakkâri tarihi, Hakkâri valiliği, Hakkâri il yıllığı*. Vamedia Ofset Matbaacılık.
- Karakaya, O. & Önal, H. (2010). Türk halk müziğinde bir uzun hava türü olarak bozlak. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (27), 709-726
- Kınık, M. (2011). Türk halk müziği kültüründe birleştirici unsur olarak hüseyni dizisi ve hüseyni türküler. *Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute* 8 (16), 455-469.
- Mirzaoğlu-sıvac, F. G. (2005). Türkülerde mitolojik unsurlar. *Türkbilig Dergisi*, (10), 34-53.
- Opie, J. (1998). *Tribble rugs acomplete gide to nomadic and village carpets*. Bulfinch Press.
- Ögel, B. (2010). *Türk mitolojisi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Özdemir, U. (2020). Ekoeleştirel ve doğakültürel bir müzikoloji yaklaşımı olarak ekomüzikoloji. *Konservatoryum*, 6(2), 117-137.
- Özer, L., Özdek, A. & Alçı, S. (2019). Samsun yöresi halk müziği örneklerinin müzikal ve edebi yönden incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 1634-1653.
- Özhan, S. (2021). Kanaviçe nakışlarında görülen geyik miti. *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 100-116.
- Patton, M. (2014) *Qualitative research and evaluation methods*. 4th edition, Sage, Thousand Oaks.
- Rudenko, S. I. (1970). *Frozen tombs of Siberia: the Pazyryk burials of iron age horsemen*. Berkeley ve Los Angeles: University of California Press.
- Sayın Alsan, Ş. & Akın, S. (2020). Türk kültür ve sanatında geyik sembolizmi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, (215), 226.
- Yalınkılıç, E. (2022). Modern müzikolojinin doğuşu: Guido Adler'in "müzikolojinin kapsamı, yöntemi ve amacı" (1885) başlıklı makalesinin çevirisi ve tarihi-analitik açıklaması. *Sahne ve Müzik Eğitim-Araştırma e-Dergisi*, 8(15), 1-29.
- Yeşildal, Y, Ü (2007). *Anadolu folklorunda geyik*. [Yüksek Lisans Tezi]. Konya: Selçuk Üniv.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri güncelleştirilmiş geliştirilmiş* 5. baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.